

บทที่ 2

ทฤษฎีแนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

โดยทั่วไป การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจมักนิยมศึกษากันในสองลักษณะ คือ ลักษณะของความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน (Job Satisfaction) และลักษณะของความพึงพอใจในการรับบริการ (Service Satisfaction) มีทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องดังนี้

Maslow (1954 อ้างถึงใน อารี เพชรสุต 2529 : 78-81) ได้กล่าวถึง ความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับตอบสนอง โดย Maslow ได้แบ่งลำดับขั้นของความต้องการเป็น 5 ขั้น คือ

1. ความต้องการขั้นที่หนึ่ง หมายถึง ทางด้านร่างกายต้องการออกซิเจน อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เป็นความต้องการขั้นต่ำสุด
2. ความต้องการขั้นที่สอง หมายถึง ความต้องการระดับนี้จะเกิดขึ้นทันที เมื่อระดับความต้องการขั้นต่ำสุดได้รับการตอบสนอง คือ ความต้องการความปลอดภัย
3. ความต้องการขั้นที่สาม หมายถึง ความต้องการความรัก บุคคลต้องการความรักและเอาใจใส่ ถ้าหากความต้องการทางด้านร่างกายและความต้องการความปลอดภัยตอบสนองแล้ว
4. ความต้องการขั้นที่สี่ หมายถึง ความต้องการมีศักดิ์ศรี
5. ความต้องการขั้นที่ห้า หมายถึง ความต้องการขั้นสุดท้าย เป็นความต้องการมีศักดิ์จะ การแข่งขัน ทุกคนแต่ละคนต้องการที่จะเป็นที่มีความสามารถ ต้องการที่จะแสดงออกซึ่งประสิทธิภาพที่ตนมีอยู่

Maslow ชี้ให้เห็นว่า การที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในความต้องการนั้น ไม่ใช่การกระตุ้นหรือจูงใจ เพราะเมื่อบุคคลได้รับความพอใจแล้ว ความต้องการอันนั้นก็ไม่ใช่การจูงใจอีกต่อไป บุคคลจะมีความต้องการเป็นขั้นตามลำดับ บุคคลบางคนใช้เวลาานอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่ง หรือมีลักษณะขั้น ๆ ลง ๆ ในการได้รับความพึงพอใจในความต้องการนั้น ๆ ความต้องการขั้นต่ำของ Maslow เช่น ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรัก และ

ความต้องการศักดิ์ศรีนั้น เป็นแรงจูงใจภายนอก และในขณะเดียวกันความรู้สึกมีศักดิ์ศรีและมีศักดิ์จะ
การแห่งตนนั้นเป็นแรงจูงใจภายใน

พฤติกรรมที่แสดงออกโดยแรงจูงใจภายในจะไม่มีรางวัลจากภายนอก เมื่อคนทำงาน
เขาจะรู้สึกทำงานน่าสนใจและมีความสุขเมื่อได้ทำงานนั้น เขาถูกกระตุ้นโดยความรู้สึกของตนเอง
รางวัลคือ ความพึงพอใจ แต่ถ้าบุคคลทำงานเพื่อเอารางวัลเขาจะถูกจูงใจ โดยสิ่งจูงใจจากภายนอก
รางวัลที่มาจากภายนอก เมื่อบุคคลได้รับรางวัลก็จะเกิดความพึงพอใจ

Herzberg (1959 อ้างถึงใน อารี เพชรผุด, 2529 : 96-98) กล่าวว่า ความพึงพอใจเกิดขึ้น
เนื่องจากความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองบุคคลจะเกิดความพึงพอใจ เมื่อความต้องการ
ของบุคคลได้รับการตอบสนอง ซึ่งมีทั้งความต้องการจากภายนอกและความต้องการจากภายในตัว
เขาเอง และเขาอาจต้องใช้เวลาบ้างในการที่จะตอบสนองความต้องการ ถ้าบุคคลต้องการเงินแล้วได้
เงิน ความต้องการของเขาก็ได้รับการตอบสนอง แต่ถ้าเขาต้องการที่จะทำงานให้ดี และเขามีโอกาส
ทำความต้องการของเขาก็ได้รับการตอบสนองเช่นกัน สรุปได้ว่า รางวัลจะเป็นภายนอกหรือภายใน
ก็ตาม ก็จะทำให้ความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองและเกิดความพึงพอใจ แต่
รางวัลอาจไม่ใช่แรงจูงใจสำหรับบุคคลบางคนเสมอไป แต่จะเป็นแรงจูงใจสำหรับบุคคลที่ต้องการ
รางวัลเท่านั้น

ฮาร์วี วอลเลออสไตน์ (Harvey Wallestein, 1971 : 25-26) ได้ให้ความหมายพึงพอใจ
ไว้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย หรือเป็นความรู้สึก
ถึงขั้นสุดท้าย (End-state in feeling) ที่ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

หลุยส์ จาปาเทศ (2523 : 8) อธิบายว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความต้องการ (Needs) ได้
บรรลุเป้าหมาย สังเกตได้จากสายตา คำพูดและการแสดงออก

Dalton (1968 อ้างใน กรรณิการ์ จันทร์แก้ว, 2538 : 21) อธิบายว่า เป็นความรู้สึกของ
คนใดคนหนึ่งว่าชอบหรือไม่ชอบในบุคคล สิ่งของ หรือสภาพแวดล้อมที่เขาเข้าไปเกี่ยวข้อง

Maynard W. Shelly (1975 อ้างในกรรณิการ์ จันทร์แก้ว 2538 : 21) สรุปได้ว่า ความพึง
พอใจเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกในทางบวกและความรู้สึกทางลบ ความรู้สึก
ทางบวกเป็นความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่าง
จากความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับ ความสุขสามารถทำให้เกิด
ความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความสุขที่สลับซับซ้อน
และมีความสุขนี้จะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ ของบุคคล จะเกิดขึ้นเมื่อ
ความต้องการได้รับการตอบสนองในระดับหนึ่งเมื่อเกิดความต้องการบุคคลจะตั้งเป้าหมายเพื่อให้

บรรลุความต้องการ ความพึงพอใจของบุคคลจะแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมทางกายภาพและลักษณะส่วนบุคคล

แนวคิดนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของรัฐบาล

นโยบาย

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการสร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนใน ชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองคือ กองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายรัฐบาลได้จัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับกองทุน คือ

1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นกองทุนรวมในระดับชาติเพื่อจัดสรรให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. กองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมือง คือ กองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อเริ่มก่อตั้งจะได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หมู่บ้านและชุมชนเมืองละประมาณ 1 ล้านบาท เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองบริหารจัดการกันเอง

ปรัชญากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เสริมสร้างสำนักความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคมกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน
5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

4. กระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงสร้างและหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (ประกาศ ณ วันที่ 29 พฤษภาคม 2544) กำหนดให้แต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุนจำนวนไม่น้อยกว่า 9 และไม่เกิน 15 คน ซึ่งมาจากการคัดสรรกันเองโดยผ่านเวทีประชาคม และการคัดสรรคณะกรรมการกองทุน ให้คำนึงถึงจำนวนกรรมการชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันและคำนึงถึงหลักศาสนา วัฒนธรรมและจารีตประเพณีของแต่ละหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ๆ

บทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้

1. บริหารจัดการกองทุนรวมทั้งตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุนเพื่อสอดคล้องและเกื้อกูลกับกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน / ชุมชน

2. ออกระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุนที่ไม่ขัดแย้งกับระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก

3. รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก ทั้งที่เป็นกลุ่มองค์กรชุมชน หรือปัจเจกบุคคลในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

4. สํารวจและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมครัวเรือนและวิสาหกิจชุมชนในเขตท้องที่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนั้น ตลอดจนสำรวจและจัดทำข้อมูลดังกล่าวของกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

5. พิจารณาการให้กู้เงินตามระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

6. ทำนิติกรรมสัญญา หรือ ดำเนินการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

7. จัดหรือเรียกประชุมสมาชิกตามที่กำหนดหรือได้ตกลงกันหรือตามที่สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดลงลายมือชื่อทำหนังสือร้องขอ และจะต้องดำเนินการให้เสร็จภายใน สิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำร้อง

8. จัดทำบัญชีและส่งมอบเงินที่ได้รับการจัดสรร คอกผล ผลตอบแทนหรือรายได้ที่เกิดขึ้นจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการคืนให้แก่กองทุนให้ครบเต็มจำนวนที่ได้รับอนุมัติให้เบิกจ่ายในกรณีที่คณะกรรมการมีหนังสือหรือคำสั่งเป็นที่สุด เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนฯ ไม่ปฏิบัติตามหรือบริหารจัดการกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับ ที่กองทุนกำหนด

9. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือมอบหมาย
หลักการจัดสรรเงิน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีหลักการในการจัดสรรเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1. ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน หรือชุมชนเมือง
 2. ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ที่เน้นความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
 3. ความพร้อมของระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโดยสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
 4. ความพร้อมของการบริหารจัดการ ที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่น ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
- การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง**

ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง จะต้องร่วมกันเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามขั้นตอนดังนี้

1. สร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
 - สร้างจิตสำนึกร่วมกันของประชาชน ในการเป็นเจ้าของกองทุนร่วมกันบริหารจัดการโดยประชาชนเพื่อประชาชนของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
 - สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ทราบนโยบาย กลไก แนวทางการบริหารจัดการกองทุนของตนเอง

- สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการ และบริหารจัดการการลงทุน เริ่มจากร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ ตลอดจนสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2. การเลือกสรรคนดีเป็นกรรมการกองทุน

จัดเวทีชาวบ้านเพื่อเลือกสรรคณะกรรมการกองทุนจำนวน 15 คน ตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ดังนี้

- องค์กรประชุมของเวทีชาวบ้านคือ จำนวนสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

- ร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง

- เลือกคณะกรรมการกองทุน ในช่วงเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

- เลือกคนดีมีความรู้ ประสบการณ์ อีกทั้งมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประชาชนต้องร่วมกันคัดเลือกคนดี และมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารกองทุนของประชาชนดังนี้

- เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านหรือชุมชนมาไม่น้อยกว่า 2 ปี

- เป็นผู้มิอายุ 20 ปีบริบูรณ์

- เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบเสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไม่ติดการพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่มีประวัติเสียด้านการเงินและยึดมั่นระบอบประชาธิปไตย

- ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไร้ความสามารถ

- ไม่เคยรับโทษจำคุกเว้นแต่โทษที่กระทำโดยประมาท

- ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือไม่เคยกระทำผิด

เกี่ยวกับทรัพย์สิน เว้นแต่ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก

- ไม่เคยถูกไล่ออก หรือให้ออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

- ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

- ไม่เคยถูกให้ออกจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ด้วยมติของคณะกรรมการ

หรือมติของสมาชิก

3. การจัดทำระเบียบข้อบังคับ

เมื่อดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน (กติกา) กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองตนเอง โดยมีแนวทางดังนี้

- ประเด็นที่ต้องนำไปตามระเบียบ ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

ก. วงเงินกู้ยืมรายหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท หากเกินต้องให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่รายหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท

ข. ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ต้องไม่เกินหนึ่งปี

ประเด็นอื่น ๆ คณะกรรมการกองทุนโดยความเห็นชอบของสมาชิกเป็นผู้กำหนด

1. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตามกติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำระบบบัญชี การจัดระบบตรวจสอบ การมอบหมายภารกิจ ความรับผิดชอบของกรรมการ อื่น ๆ

2. การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล

เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว สามารถขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโดยมีขั้นตอนดังนี้

ก. การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

- จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ. 2 ซึ่งขอรับแบบได้จากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ

- ขึ้นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน

- เติบโตบัญชีเงินฝากกับธนาคาร

ข. การประเมินความพร้อมกองทุน

เมื่อกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองได้ขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้วคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่องดังนี้

- การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน

- คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน

- ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจในการบริหารของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

- ระเบียบข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน
- การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
- การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของกองทุน
- การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

ค. การรับเงินจัดสรร

เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ อนุมัติเงินจัดสรรตามผลการประเมินความพร้อมแล้ว จะแจ้งให้กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองทราบ เมื่อกองทุนได้รับแล้วให้ติดต่อธนาคารเพื่อทำหลักฐานการรับเงินจัดสรร โดยมีเอกสารดังต่อไปนี้

- สมุดบัญชีเงินฝากของกองทุน
- มติที่ประชุม ซึ่งเห็นชอบและมอบหมายให้คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้มีอำนาจ

ในการทำนิติกรรมสัญญากับธนาคาร ไปแสดงต่อธนาคาร และมติดังกล่าวต้องให้ประธานกรรมการของกองทุนหมู่บ้าน ลงนามกำกับ และรับรองสำเนาครบทุกหน้า

- บัตรประจำตัวประชาชนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

3. กรณีกองทุนที่ไม่ผ่านการประเมินความพร้อม

กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองใด ที่ได้รับแจ้งว่าไม่ผ่านการประเมินความพร้อมให้ดำเนินการเตรียมความพร้อมเรื่องต่าง ๆ ตามที่ได้รับแจ้งผลการประเมินความพร้อมโดยมีแนวทางและวิธีการดังนี้

ก. แนวทางการเตรียมความพร้อม

คณะกรรมการกองทุนร่วมกับสมาชิกเตรียมความพร้อมตามแนวทางดังนี้

- โดยร่วมมือและช่วยเหลือกันเองในหมู่บ้าน
- ขอความร่วมมือจากกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง ที่ผ่านการประเมิน

ความพร้อมแล้ว

- ขอความช่วยเหลือจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดและอำเภอ
- การผสมผสานกันทั้ง 3 แนวทาง

ข. วิธีการเตรียมความพร้อม

คณะกรรมการกองทุน ดำเนินการเพื่อให้เกิดความพร้อมด้วยวิธีดังนี้

- สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่บ้านหรือชุมชน โดยการใช้เครือข่ายกอง

ทุนหมู่บ้านหรือชุมชนอื่นที่ผ่านการประเมินความพร้อมแล้วเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

- การสนับสนุนความรู้ด้านวิชาการและการจัดการแก่คณะกรรมการกองทุนและสมาชิก จากอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดและอำเภอ

ค. การดำเนินการหลังมีความพร้อม

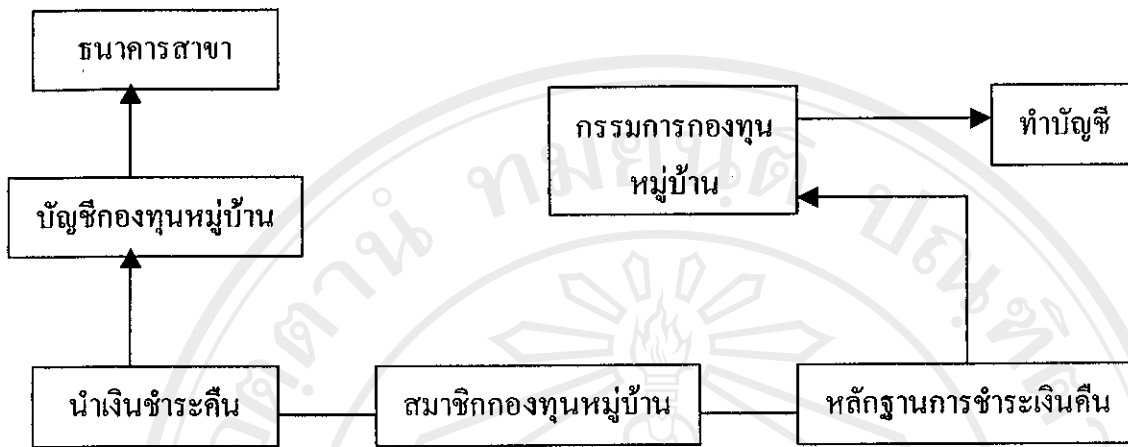
- เมื่อกองทุนมีความพร้อม คณะกรรมการกองทุนแจ้งคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ เพื่อมาติดตามตรวจสอบและรายงานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จะโอนเงินเข้ากองทุนเมื่อได้รับรายงานจากคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด

ขั้นตอนการอนุมัติเงินยืมให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีดังนี้

1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ยื่นคำขอกู้ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พิจารณาอนุมัติ หรือไม่อนุมัติ ตามคำขอของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
3. ในกรณีที่ไม่อนุมัติจะแจ้งให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ทบทวนในจุดบกพร่องของคำขอกู้
4. ในกรณีอนุมัติจะแจ้งให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านทราบ
5. สมาชิกกองทุนทำสัญญากับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
6. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมบันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมแจ้งให้ธนาคารสาขาอำเภอทราบ
7. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร
8. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน แจ้งเลขที่บัญชีออมทรัพย์ ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทราบ
9. ธนาคารสาขาอำเภอ โอนเงินเข้าบัญชีสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
10. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน นำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ

ขั้นตอนการชำระเงินยืมสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ระบบการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านมีการดำเนินงานดังนี้

1. ระบบการติดตามตรวจสอบภายใน

1.1 กลไกการติดตาม โดยคณะกรรมการกองทุน ผู้แทนกลุ่มองค์กร ผู้นำท้องถิ่น

1.2 การติดตามตรวจสอบ 2 ลักษณะ

1. การบริหารจัดการกองทุนและบัญชี
2. สมาชิกผู้กู้ยืม

1.3 จัดประชุมสมาชิกเพื่อรายงานผลการติดตาม ตรวจสอบ ทุกเดือน

2. ระบบติดตามตรวจสอบภายนอก

2.1 บทบาท คณะอนุกรรมการ ระดับจังหวัด / อำเภอ

2.2 ประเด็นการติดตามตรวจสอบ

1. การจัดองค์กร / แผนการดำเนินงาน
2. ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ
3. ปัญหาด้านวิชาการและการจัดการ

2.3 มีการติดตาม / ตรวจสอบและรายงานเป็นไตรมาส

3. ประเมินผล

3.1 บทบาทขององค์กรอิสระ ได้แก่ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน องค์กร

พัฒนาชุมชน

3.2 ประเด็นการประเมินผล

1. การใช้เงินตามวัตถุประสงค์
2. การบริหารจัดการ การจัดองค์กรหมู่บ้าน การจัดทำบัญชี การกระจาย

ของผู้ใช้ประโยชน์จากกองทุน

3. ผลการดำเนินการ
4. ผลการวิเคราะห์
5. ข้อเสนอแนะ

3.3 การรายงานผล การประเมินผล รอบ 6 เดือน 12 เดือน และทุก 12

เดือน

ขั้นตอนการตรวจสอบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จัดทำบัญชีของกองทุนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
 2. แจงบัญชีของกองทุนให้สมาชิกทราบ
 3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จัดทำสรุปผลการดำเนินงานประจำปี รายงานต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
 4. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสมาชิกกองทุน จัดให้มีระบบตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการบริหารการจัดการการเงิน การบัญชีและการพัสดุ
 5. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ อาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ตรวจสอบกองทุน
 6. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จัดทำรายงานการเงินส่งให้ผู้ตรวจสอบกองทุนภายใน 30 วัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี
 7. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ แต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชีเพื่อทำหน้าที่ประเมินผล
 8. ผู้ตรวจสอบบัญชีจัดทำบันทึกรายงานผลการสอบบัญชีต่อคณะกรรมการกองทุนและเผยแพร่ต่อสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และสาธารณชน
- การจัดทำบัญชีและการตรวจสอบกองทุนหมู่บ้าน**
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ มีการจัดทำและตรวจสอบ ดังนี้
1. จัดทำบัญชีกองทุน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และแจ้งให้สมาชิกทราบ

2. จัดทำสรุปผลการดำเนินงานประจำปี รายงานต่อคณะกรรมการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3. จัดให้มีระบบการตรวจสอบภายใน เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี และการพัสดุ (โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นหลัก)

4. แต่งตั้งผู้ตรวจสอบกองทุน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินผลการบริหารจัดการกองทุนฯ และการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

5. จัดทำงบรายงานการเงิน (ตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด) และส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชี (ที่คณะกรรมการกำหนด) ภายใน 30 วันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชีของทุกปี

6. คณะกรรมการกองทุน

ก. แต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชีกองทุนเพื่อทำหน้าที่ประเมินผลการใช้จ่ายเงิน และทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน (เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประหยัดและได้ผลตามเป้าหมายเพียงใด)

ข. ทำบันทึกรายงานผลการตรวจสอบบัญชีต่อคณะกรรมการกองทุน

ค. จัดพิมพ์เผยแพร่ต่อสมาชิก

7. สิ้นปีถ้ามีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนสามารถนำกำไรสุทธิมาจัดสรร (ตามระเบียบข้อบังคับ และหลักเกณฑ์ที่กองทุนกำหนด)

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สุกิจ เรียมประเสริฐ (2545) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ประชาชนที่เป็นสมาชิกกองทุนที่เข้าร่วมโครงการคือ ได้รับเงินกู้ยืมจาก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชาชนทั่วไปที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน แบบสอบถามด้านความพึงพอใจต่อการบริหารของโครงการและผู้ปฏิบัติซึ่งครอบคลุม 5 ด้าน ของโครงการ เช่น ด้านข้อระเบียบบังคับและวิธีการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ด้านกระบวนการขอกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ด้านคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านการส่งคืนเงินยืม และด้านผลที่ได้รับจากการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน